

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün Tarihçesi

İstanbul University Faculty of Literature History of Turkish Language and Literature Department

Ali Şükrü ÇORUK*

*Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: A.Ş.Ç. 0000-0002-3511-7917

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Ali Şükrü Çoruk,
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-posta/E-mail: alisukrucoruk@gmail.com

Başvuru/Submitted: 05.11.2024

Kabul/Accepted: 16.12.2024

Atıf/Citation: Çoruk, Ali Şükrü. "İstanbul University Faculty of Literature History of Turkish Language and Literature Department." *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları-Recent Period Turkish Studies* 46 (2024): 439-472.
<https://doi.org/10.26650/YTA2024-1580095>

ÖZ

Alanında Türkiye'nin ilk bölümü olmakla beraber İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün bu zamana kadar ayrıntılı bir tarihçesi yazılmamıştır. Kökleri 1870 yılına kadar inen, zaman içinde her bakımdan gelişerek bugüne ulaşan bir bölüm için bu durum büyük bir eksikliktir. Bu makalede bu eksikliği bir derece gidermek amacıyla, ilk dönemlere ağırlık vermek üzere, başlangıcından bugüne Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün bir tarihçesi verilecektir. Bölümün çekirdeğini teşkil eden dersler, zaman içinde meydana gelen değişiklikler, isimlendirmeler ve kurucu isimler bu makalenin esasını oluşturacaktır. Bu çerçevede İstanbul Üniversitesi ve Türkiye'de yükseköğretim ile ilgili olarak daha önce ortaya konulmuş çalışmalar, tezler ve makalelerin yanında, konuyla ilgili pek çok soruya cevap bulunacak talebe rehberleri ve öğretim kılavuzları ana kaynaklar olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dârülfünûn, Türkoloji, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

ABSTRACT

Despite being the first department of its kind in Türkiye, the Department of Turkish Language and Literature at İstanbul University Faculty of Letters has yet to receive a comprehensive historical study. This lack of detailed documentation represents a significant gap for a department whose origins date back to 1870 and which has undergone substantial development over time.

This article seeks to address this deficiency by providing a historical account of the Department of Turkish Language and Literature, tracing its evolution from its inception to the present, with particular emphasis on its early periods. The study focuses on the foundational courses that formed the department's core, the changes they underwent over time, the nomenclature of the department, and its pioneering figures.

To achieve this, the research draws on a range of primary and secondary sources, including studies, theses, and articles related to Istanbul University and higher education in Türkiye. Additionally, student guides and teaching manuals serve as key resources, offering insights into various aspects of the department's history and development.

Keywords: Dârülfünûn, Turkology, Istanbul University, Faculty of Literature, Department of Turkish Language and Literature

Extended Abstract

Efforts to establish a modern university (*Dârülfünûn*) in Türkiye began in the 19th century. Initiated at an intellectual level in 1846, these efforts culminated in the establishment of *Dârülfünûn* in 1863. However, this initial attempt was short-lived. A subsequent effort in 1870 proved more successful but ultimately came to an end in 1873. During this three-year university experiment, one of the limited courses offered was *Literature*, taught by the renowned educator Selim Sabit Efendi. His role as the instructor for this course, delivered over three years, represents the foundational moment for what would later become the Department of Turkish Language and Literature. Selim Sabit Efendi is thus considered the department's first lecturer.

After a 27-year hiatus, Istanbul University was reestablished in 1900 under the name *Dârülfünûn-ı Şâhane* during the reign of Sultan Abdülhamid II. Unlike the earlier attempts, this iteration of *Dârülfünûn* marked the beginning of a continuous and uninterrupted educational journey. One of its faculties was the Faculty of Literature, where the Ottoman Literature course, taught by Mehmed Ata Bey until 1908, became a cornerstone of the curriculum.

The transformative changes following the proclamation of the Second Constitutional Monarchy significantly influenced the Faculty of Literature. During this period, the Literature course evolved into an independent department and was further subdivided into four areas: Ottoman Literature, Turkish Literature, History of Literature, and Linguistics. Renowned poets and writers of the era, including Mehmet Akif Ersoy, Rıza Tevfik Bölükbaşı, Faik Reşad Bey, Halit Ziya Uşaklıgil, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Ali Ekrem Bolayır, Yahya Kemal Beyatlı, and Cenap Şahabeddin, were among those who taught in the department during this period.

With the implementation of the 1912 regulation, further adjustments were made to the curriculum within the Department of Literature. The primary courses offered included Turkish Literature, History of Turkish Literature, Aesthetics, Arabic Literature, and Persian Literature.

Viewing literary studies through a historical lens has been a foundational approach of the Department of Turkish Language and Literature at Istanbul University Faculty of Letters. Mehmet Fuat Köprülü was instrumental in establishing this approach on a scientific basis. His 1913 article, *Method in the History of Turkish Literature*, published in *Bilgi* magazine, drew from Gustave Lanson's *Méthodes de L'histoire Littéraire* (*Method in the History of Literature*). This work marked a significant breakthrough not only in literary history but also in social sciences in Türkiye, introducing methodological rigor. That same year, Köprülü began teaching *History of Turkish Literature* courses in the department, a role he maintained for many years.

The 1915-1916 academic year marked the introduction of the German university system at Istanbul University. The Faculty of Literature was reorganized into departments of Literature, Philosophy, History, and Geography, with additional lecturers recruited from Germany. Wilhelm Friedrich Carl Giese, a Ural-Altai languages specialist from the Berlin School of Oriental Languages, became the department's first foreign lecturer. Significant reforms included the introduction of structured curricula, the division of courses into theoretical and practical components, an increase in course offerings, and the requirement for students to prepare a graduation thesis (*mütalaa-name*). Additionally, a doctorate program (*icazet ruusu*) and semester-based systems were introduced, aligning the university with modern academic practices.

One challenge faced by students in the Department of Turkish Language and Literature during the Second Constitutional Monarchy period was the scarcity of textbooks. Lecture notes taken during courses were often converted into books, though these publications were insufficient to meet the growing needs. Students also published lecture notes from their instructors in response to this gap.

Although the department primarily focused on Turkish Language and Literature, it also offered courses on the histories of Persian and Arabic literatures as well as French, English, and German literatures. In 1922, Türkiye's first Doctor of Literature graduated from the department. Ali Nihat (Tarlan) Bey defended his thesis, "*The Mesnevi of Leyla and Majnun in Islamic Literature*," on December 10, 1922, earning the title of "doctor."

The Republican period brought significant reforms to Istanbul University, particularly in 1933. The Department of Turkish Language and Literature was renamed *Turkology*. This reform involved the dismissal of some professors and the recruitment of new faculty, alongside a curriculum shift emphasizing language-based courses over literature-based ones.

In 1939, the department introduced a second literature course, *19th Century History of Turkish Literature*, taught by the esteemed poet and writer Ahmet Hamdi Tanpınar. The department's first scientific journal, *Journal of Turkish Language and Literature (TUDED)*, was launched in 1946 and still continues to be indexed nationally and internationally.

Subsequent organizational changes occurred in 1981 under the Higher Education Law, replacing the certificate system with a "Main Department" structure. The main disciplines established were:

- Department of Old Turkic
- Department of Modern Turkish
- Department of Classical Turkish Literature
- Department of Modern Turkish Literature

In 1996, the addition of the Department of Turkish Folk Literature increased the number of main disciplines to five.

Currently, students complete compulsory courses in their first two semesters, followed by a combination of elective and required courses from the third semester onward. They can also enroll in courses from other departments within the faculty to align with their interests. Student clubs, supported by the department, play a vital role in fostering students' academic and social development.

As of 2016, Prof. Dr. Ali Şükrü Çoruk has served as the Head of the Department of Turkish Language and Literature. By 2024, the department boasts a total of 34 faculty members, including 10 professors, 5 associate professors, 14 doctoral faculty members, and 5 research

Giriş

Bünyesinde yapılan araştırma, inceleme ve çalışmalarla dil ve edebiyat üzerinden Türk kültür ve medeniyetinin anlaşılmasına, bilinmeyen yönlerinin ortaya çıkarılmasına katkıda bulunan, ürettiği bilgiyi yaptığı yayımlarla, düzenlediği bilimsel toplantılarla topluma ulaştıran, devletin kültür, sanat ve eğitim politikalarına destek veren, bir kısmı yurt dışından gelen önemli isimlerin katkılarıyla gelişen, yüksek lisans ve doktora programlarını bitiren öğrencileriyle uzun yıllar Türkiye'nin diğer üniversitelerinin bilim adamı ihtiyacını karşılayan, binlerce mezunuyla Milli Eğitim Bakanlığı'na öğretmen yetiştiren İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü alanında Türkiye'nin ilk ve önde gelen bölümüdür. Bununla birlikte bölümün bu zamana kadar ayrıntılı bir tarihçesi ortaya konulmamıştır.

Biz bu makalede ilk dönemlere ağırlık vermek üzere başlangıcından bugüne Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün bir tarihçesini vermeye çalışacağız. Bölümün çekirdeğini teşkil eden dersler, zaman içinde meydana gelen değişiklikler, isimlendirmeler ve kurucu isimler bu makalenin esasını teşkil edecektir. Bu çerçevede İstanbul Üniversitesi ve Türkiye'de yükseköğretim ile ilgili olarak daha önce yapılmış çalışmaların yanında, bu konuda pek çok soruya cevap bulabileceğimiz talebe rehberleri ve öğretim kılavuzları ana kaynaklarımız olacaktır.

1. Bölüme doğru ilk adımlar

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün ilk olma özelliğini sadece iştigal ettiği alanın öncüsü olarak sınırlamak, başlangıcı 19. Yüzyıla uzanan Türkiye'deki üniversite tarihini düşündüğümüzde eksik bir tanımlama olacaktır. Başka bir deyişle önceki denemeden¹ farklı olarak gerek nizamnamesiyle, gerekse kurumlarıyla ciddi ve geniş kapsamlı bir üniversite teşebbüsü sayılan ve 1870'de eğitim ve öğretime başlayan Dârülfünûnda okutulan edebiyat dersleri ile aynı zamanda Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün temelleri atılmıştır. Dolayısıyla zaman içinde yaşanan gelişmeler neticesinde bugünkü şeklini alan Bölümün tesis tarihini 1870 olarak düşünmek mümkündür. Bu dönemde Çemberlitaş'ta günümüzde Basın Müzesi olarak kullanılan binada faaliyete başlayan Darülfünûn'un Hikmet ve Edebiyat Şubesi (Fakültesi) "kitabet ve edebiyat" dersi

1 İlk Dârülfünûn teşebbüsü 1846'da başlayan ve uzun bir hazırlık devresinden sonra 1863'te hayata geçirilmiştir. Fakat derslerin halka açık serbest dersler şeklinde yapıldığı bu ilk deneme kısa süre içinde başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Geniş bilgi için bkz. Ekmeleddin İhsanoğlu, "Dârülfünûn Tarihçesine Giriş", *Belleiten*, C. 54, S. 210, Ağustos 1990, s. 699-738.

hocası ünlü eğitimci Selim Sabit Efendi'yi² de Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün ilk hocası sayabiliriz. Hikmet ve Edebiyat Şubesi'nin haftalık ders programına baktığımızda diğer derslerden farklı olarak "kitabet ve edebiyat" dersine haftada 4 saat ayrılması ise bu derse verilen önemi göstermesi açısından oldukça anlamlıdır.³ 1871'de başlayan ikinci eğitim öğretim yılında kitabet ve edebiyat dersinin "edebiyat-ı Türkiyye" yani Türk Edebiyatı olarak isimlendirilmesi söz konusudur. Bu tasarrufla dersin içeriği ile ismi arasında bir bütünlük oluşturulmaya çalışıldığı açıktır.⁴ Ancak çok geçmeden büyük ümitlerle hayata geçirilen ikinci Darülfünûn teşebbüsü 1873'te akamete uğrayacak, yerini yeni bir teşebbüse bırakacaktır.

1870'deki ikinci teşebbüsün hemen ardından 1874'te Dârülfünûn-ı Sultanî adıyla bugünkü Galatasaray Lisesi bünyesinde Avrupa üniversitelerini model alan yeni bir Darülfünûn teşebbüsü söz konusudur. Beş fakülteden oluşan bu yeni teşebbüste elbette Edebiyat Fakültesi de vardır. Ancak fakülte ders programlarında Arap, Yunan ve Latin dilleri yer alırken Türk edebiyatına yer verilmemiş olması dikkat çekicidir.⁵ Kendine has bir model olduğu anlaşılan bu Dârülfünûn teşebbüsü de eğitim ve öğretimde yaşanan kesintiler ve düzensizlikler sebebiyle öncekiler gibi başarısızlığa uğrayacak ve 1881'de gündemden düşecektir.⁶

Bugünkü Türk üniversitesinin esasını oluşturan ve süreklilik açısından önceki teşebbüslerle mukayese edilemeyecek niteliklere sahip olan Dârülfünûn teşebbüsü ise Sultan Abdülhamid tarafından gerçekleştirilecektir. Ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda girilen bu teşebbüsün hazırlıkları fikir düzeyinde 1896'da başlamış ve Sultan Abdülhamid'in saltanatının 25. Yılında hayata geçirilmiştir. Bu amaçla Cağaloğlu'ndaki Mekteb-i Mülkiye'nin idadi kısmının⁷ bulunduğu bina boşaltılmış ve "Dârülfünûn-ı Şâhane"ye tahsis edilmiştir.⁸ Önceki Dârülfünûn teşebbüslerinde olduğu gibi açılan şubelerin arasında Edebiyat Şubesi de vardır. Henüz bugünkü anlamda bölümlerin oluşmadığı,

2 Türkiye'nin ilk eğitimcilerinden olan Selim Sabit Efendi (1829-1911), 1855 yılında Osmanlı Devleti hesabına Paris'te öğrenim gören öğrencileri eğitmek ve Türkçe öğretmek amacıyla Fransa'ya gönderilmiştir. Yurda dönüşünde Dârülfünûn-ı Osmanî'de görev alması söz konusu olduğu için burada kaldığı altı yıl boyunca bir yandan da eğitimine devam etmiş, matematik ve fen konularında çeşitli sertifikalar almıştır. (Bkz. Cemil Öztürk, Selim Sabit Efendi, *DİA*, C. XXXVI, s. 429)

3 Ekmeleddin İhsanoğlu, "Dârülfünûn Tarihçesine Giriş", s. 724-725

4 Mehmet Ali Ayni, *Dârülfünûn Tarihi*, Haz. Aykut Kazancıgil, Ketebe Yayınları, İstanbul 2021, s. 46

5 Bu teşebbüsle ilgili geniş bilgi için bkz. Ekmeleddin İhsanoğlu, "Dârülfünûn Tarihçesine Giriş-II Üçüncü Teşebbüs: Dârülfünûn-ı Sultanî", *Belleten*, C. 57, S. 208, Nisan 1993, s. 201-240

6 Feza Guner-gun-Sevtap Kadioğlu, "İstanbul Üniversitesi'nin Yerleşim Tarihçesi Üzerine Notlar", *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, C. 8, S. 1, İstanbul 2006, s. 137.

7 Bina günümüzde Cağaloğlu Anadolu Lisesi olarak kullanılmaktadır.

8 Mehmet Ali Ayni, *Dârülfünûn Tarihi*, s. 55

eğitim öğretim süresi önce 3 yıl düşünülen, daha sonra 2 yıla indirilen bu dönemde dersler müstakil olarak verilmektedir. *Hammer Tarihi* mütercimi Mehmed Ata Bey'in⁹ verdiği Edebiyat-ı Osmaniye de Ulûm-ı Edebiye Şubesi'nin müfredatında yer alan derslerden biridir.¹⁰

2. Meşrutiyet ve Mütareke döneminde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

1908 yılında İkinci Meşrutiyet'in ilânıyla yeni bir rejim ile tanışan Türkiye'de, her alanda olduğu gibi Dârülfünûnda da birtakım yenilikler yaşanacaktır. Dârülfünûnun isminin değiştirilerek "Dârülfünûn-ı Osmanî", "Dârülfünûn", "İstanbul Dârülfünûnu"¹¹ adlarını alması, Cağaloğlu'ndaki Mülkiye binasından 1909 yılında Vezneciler'deki Zeynep Hanım Konağı'na taşınması, öğretim süresinin 2 yıldan 3 yıla çıkarılması bu yeniliklerden bazılarıdır.¹² Bu dönemde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün esasını teşkil eden "Edebiyat" dersine diğer derslere nazaran ağırlık verilmesi dikkat çekmektedir. Bu ders, Edebiyat-ı Osmanî, Edebiyat-ı Türkiye, İlm-i El sine ve Tarih-i Edebiyat alt başlıkları altında önceki dönemden farklı olarak haftada 2'şer saat işlenmeye başlamıştır. Meşrutiyet'in ilanından hemen sonra 1908'de ünlü yazarların ve şairlerin de bu derslere girmeye başlaması ayrıca önemlidir. Mehmet Akif Ersoy Rıza Tevfik Bölükbaşı, Faik Reşad Bey, Halit Ziya Uşaklıgil, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Ali Ekrem Bolayır bu dönemde Edebiyat şubesinde ders vermeye başlayan edebiyatçılardır. İleride adlarından söz ettirecek Reşat Nuri Güntekin, Falih Rıfkı Atay, Ruşen Eşref Üneydin gibi yazarlar, Beşiktaş Kulübünün Kurucusu Şeref Has, Mehmet Zekai Konrapa, İmam-Hatip okullarının kurucusu Celalettin Ökten gibi isimler bu dönemde Mehmet Akif'in öğrencisi olmuşlardır. Bunlardan Mehmet Zekai Konrapa 1908-1909 öğretim yılında Akif'in girdiği Edebiyat-ı Osmanî dersinde tuttuğu notları ömrü boyunca saklamış, eski yazıyla tutulmuş bu notlar Ömer Hakan Özalp tarafından yeni yazıya aktarılarak 2014 yılında kitap hâlinde yayınlanmıştır.¹³ Bu dönemde hayata geçirilen diğer bir yenilik de eski Türk yazıtlarıyla ilgili çalışmalarıyla tanınan Necip Asım Yazıksız'ın 1909'dan itibaren "İlm-i El sine" derslerine girmeye başlamasıdır.¹⁴ 1912'de Maarif Nezaretinin isteği

9 Mehmed Ata Bey (1856-1919) ünlü edebiyat eleştirmeni Nurullah Ataç'ın babasıdır.

10 Mehmet Ali Ayni, *Dârülfünûn Tarihi*, s. 57

11 Emre Dölen, *Türkiye Üniversite Tarihi, C. I, Osmanlı Döneminde Dârülfünûn*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2009, s. 27.

12 Mehmet Ali Ayni, *Dârülfünûn Tarihi*, s. 58

13 Mehmet Zekai Konrapa, *Osmanlı Edebiyatı Ders Notları*, Haz. Ömer Hakan Özalp, Bağcılar Belediyesi Yayınları, İstanbul 2014.

14 Erciment Sarıay, *Osmanlıdan Cumhuriyet'e Geçiş Sürecinde Bir Mütefekkir Olarak Necip Asım: Hayatı ve Eserleri*, Nevşehir Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir 2012, s. 14

üzerine yapılan ıslahat neticesinde yukarıda sözü edilen dersler birleştirilerek her sınıfta haftada 2’şer saat olmak üzere Edebiyat-ı Türkiye ve Tarih-i Edebiyat-ı Türkiye başlıklarını altında okutulmasına karar verilmiştir. 1912 tarihli düzenlemeye göre Bölümde okutulan dersler şunlardır:

Edebiyat-ı Türkiye

Tarih-i Edebiyat-ı Türkiye

İlm-i Mehâsin

Edebiyat-ı Arabiye

Edebiyat-ı Farisiye¹⁵

1913 yılında Maarif Nezareti tarafından Edebiyat bölümüne yeni tayinler yapıldığını görüyoruz. Bu tayinler sonucunda Mehmet Fuat Köprülü’nün, çok genç denilebilecek bir yaşta 23 yaşında, 1913 yılından itibaren Tarih-i Edebiyat-ı Türkiye derslerine girmeye başlaması hem Edebiyat şubesi hem de Türkoloji sahası için bir dönüm noktasıdır. 1913 yılına ait diğer bir hadise de 1908’den beri edebiyat derslerine giren Mehmet Akif Ersoy’un Dârülfünûndan ayrılmasıdır. Mehmet Akif Ersoy’dan boşalan Edebiyat-ı Türkiye dersine ise 1914’te yakın arkadaşı Ferit Kam tayin edilmiştir.¹⁶

1915-1916 ders yılı Edebiyat Şubesi açısından pek çok yeni düzenlemenin başlangıcına karşılık gelmektedir. Birinci Dünya Savaşı sürerken Dârülfünûnda Alman üniversite sistemine geçildiği bu tarihten itibaren Edebiyat Şubesinde de her anlamda yeni uygulamalar söz konusudur. Hemen belirtelim ki gerek bu öğretim yılında gerekse aşağıda görüleceği üzere 1917’de hayata geçirilen bu uygulamalar Cumhuriyet devri Türk yükseköğretimi göz önüne alındığında önceden atılmış adımlar olarak düşünülebilir. 1915-1916 düzenlemelerinde öncelikle okulun adı değişmiş, şube yerine “Fakülte” kullanılmaya başlanmıştır. “Şube” ise bölüm karşılığı olarak kullanılmaya devam edecektir. Bugünkü anlamda bölümlerin teşkili, yeni dersler, bir kısmı Almanya’dan gelen öğretim üyelerinin tayini, bölümlerde verilen derslerin “kürsü” olarak kabul edilmesi bu yeniliklerden bazılarıdır. Yeni düzenlemeler ışığında teşkil edilen Edebiyat, Felsefe, Tarih ve Coğrafya bölümleri Edebiyat Fakültesi’nin ilk üç bölümüdür.¹⁷ Berlin Şark Dilleri

15 Mehmet Ali Aynî, *İstanbul Dârülfünûnu Edebiyat Fakültesi (1900–1923)*, s. 69

16 Halil Çeltik, *Ömer Ferit Kam ve Âsâr- Edebiye Tedkikatı*, Gazi Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1997, s. 4

17 Taner Tarhan-Ömer Faruk Aktin, *Edebiyat Fakültesi, DİA, C. X*, s. 400

Okulu Ural-Altay dilleri uzmanı Wilhelm Friedrich Carl Giese ise Edebiyat şubesine Almanya'dan gelen ilk yabancı hocadır.¹⁸

Yeni sistemin tatbiki sırasında görülen aksaklıklardan yahut eksikliklerden olsa gerek 1917 yılında Maarif Nezareti tarafından yukarıdaki düzenlemede revizyona gidilmiştir. Şube (Bölüm) mantığı korunmakla beraber ders sayısının azaltılması, derslerin bugünkü ana bilim karşılığı olarak “zümre” şeklinde adlandırılması ve her zümrenin altında o zümreyi ilgilendiren konularda farklı dersler açılması, dersler için hocalara müfredat hazırlama zorunluluğunun getirilmesi, lisans son sınıfta öğrencilerin bitirme tezi hazırlaması (mütalaa-name), lisans sonrasında doktora (icazet ruusu) programı konulması, sömestir uygulamasına geçilmesi, Dârülfünûnda Alman sistemine geçme yolunda atılan yeni adımlardır.¹⁹

Savaş sırasında hayata geçirilen ve yükseköğretimde bir anlamda reform niteliği taşıyan bu düzenlemeler yine savaş ve ardından gelen Mütareke şartları yüzünden tam anlamıyla uygulanamamıştır. Bütçe imkânlarının yetersizliği, Alman bilim adamlarının savaş sonunda ülkelerine geri dönmesi, İttihat ve Terakki hükümetinin iktidardan uzaklaşması da başarısızlık sebepleri arasında sayılabilir. Bununla birlikte yükseköğretimde yeni arayışlar Mütareke döneminde de devam edecektir.

Mütareke döneminde daha önce Dârülfünûn Edebiyat Fakültesine hoca olarak giren Cenap Şahabeddin ve Yahya Kemal'in bölüm değiştirmesi söz konusudur. 1914'te Dârülfünûn Lisan Mektebine Fransızca hocası olarak dahil olan Cenap Şahabeddin, bu görevinin yanında savaş sırasında bir müddet Almanya'ya giden Halid Ziya Uşaklıgil'in yerine Garp Tarih-i Edebiyatı dersine girmiştir. Cenap Şahabeddin, 1919 yılında Lisan Mektebi (bugünkü Yabancı Diller Yüksek Okulu) kapanınca Edebiyat Şubesine geçerek Türk Tarih-i Edebiyatı müderrisi olmuştur. Aşağıda yer alan ders çizelgesine baktığımızda Fuat Köprülü'nün de başka sınıflara müfredatı farklı olmak üzere aynı dersi verdiğini görüyoruz.

Dârülfünûn Edebiyat Şubesine hoca olarak 1915 yılında dahil olan Yahya Kemal ise ilk dönemde Tarih bölümünde derse girmiş ve bu bölümde “Tarih-i Medeniyet” başlıklı dersi okutmuştur. Onun Dârülfünûna hoca olarak girmesinde yakın dostu Ziya Gökalp'in

18 Mehmet Ali Aynî, *İstanbul Dârülfünûnu Edebiyat Fakültesi (1900–1923)*, s. 79

19 1915 ve 1917 yıllarında yapılan düzenlemeleri 1919'da ilk defa basılan Talebe Rehberi'nde görmek mümkündür. Geniş bilgi için bkz. *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi 1334-1335 Sene-i Tedrisiyesi İkinci Şuhur-ı Dersiyesi 16 Şubat -16 Haziran 1335*, İstanbul, Evkaf Matbaası, 1335 [1919]

etkisi büyüktür.²⁰ Yahya Kemal Mütareke döneminde Edebiyat şubesine geçmiş ve Muallim Şerif Bey'in yerine Garp Tarih-i Edebiyatı dersine hoca olarak tayin edilmiştir. 1922 Ekim ayında ise Dârülfünûn Olayları sonunda istifa eden Cenap Şahabeddin'in yerine Türk Tarih-i Edebiyatı dersine tayin olacaktır.²¹

Dârülfünûn öğrencilerinin Meşrutiyet ve Mütareke döneminde en fazla eksikliği hissettiği konuların başında ders kitapları hususu gelmektedir. Daha önce derslerde tutulan ve sonradan kitap hâline getirilen bazı derslere ait notların ihtiyaca cevap vermediği açıktır. Türk Dili ve Edebiyatı derslerine giren bazı hocaların, bir kısmı öğrenciler tarafından ders notları da bu ihtiyaç doğrultusunda kitap hâlinde basılmıştır.²²

1915 ve 1917 yıllarında önemli düzenlemelere gidilen Dârülfünûnda bu düzenlemelerin dersler üzerinden sonuçlarını takip edebileceğimiz 1918 yılında ve Mütareke döneminde Edebiyat Fakültesi Edebiyat Şubesinde (Bölüm) okutulan dersler nelerdir, bu derslere hangi hocalar girmektedir, nasıl bir uygulama söz konusudur? Bütün bu soruların cevabını, öncesi ve sonrası hakkında da bilgi verme imkânına sahip olan Talebe Rehberlerinden öğrenmek mümkündür. Biz de yazımızın bu bölümünde Mütareke döneminde neşredilen ve öğrencilere Edebiyat Fakültesi ve Dârülfünûnu tanıtmayı amaçlayan, özellikle dersler hakkında ayrıntılı bilgiler içeren, bu yönüyle de muhtemelen alanında ilk yayın kabul edebileceğimiz Talebe Rehberleri üzerinde ayrıntılı bir şekilde duracağız.

2.1 1915 ve 1917 değişikliklerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm derslerine yansması

İlk olarak 1918-1919 öğretim yılının ikinci sömestiri (16 Şubat 1919-16 Haziran 1919) öncesinde çıkan *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi*'nin²³ “Dersler” kısmında Fakültenin ilk bölümü olarak Edebiyat şubesinin dersleri yer almaktadır. Bölümde bu dönemde toplam 11 ders vardır. Bu derslerin 8'i direkt Türk Dili ve Edebiyatı sahasını ilgilendirmektedir. Teorik ve uygulamalı (tatbikat) olarak iki şekilde öğrenciye verilen derslerin ismi yanında, hocası, hangi gün olduğu, saati, hocaların

20 Kâzım Yetiş, *Yahya Kemal-Hayatı*-, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1998, s. 150

21 Kâzım Yetiş, *Yahya Kemal-Hayatı*-, s. 153.

22 Bu dönemde ders notları kitap hâline getirilen hocaların başında Ali Ekrem Bolayır gelmektedir. Ali Ekrem'in değişik yıllarda verdiği derslere ait notlar 9 kitapta toplanmıştır. Halit Ziya Uşaklıgil, Friedrich Giese, Mehmed Fuar Köprülü, Necip Asım Yazıksız ve Ömer Ferit Kam Meşrutiyet ve Mütareke döneminde ders notları kitap olarak basılan diğer hocalardır (Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Ekmeleddin İhsanoğlu, *Dârülfünûn -Osmanlı'da Kültürel Modernleşmenin Odağı-*, İRCİCA Yayınları, C. II, İstanbul 2010, s. 582.

23 *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi 1334 -1335 Sene-i Tedrisiyesi İkinci Şuhur-ı Dersiyesi 16 Şubat -16 Haziran 1335*, İstanbul, Evkaf Matbaası, 1335 [1919]

öğrencilerle (müdevimîn) görüşme zamanı gibi konularda bilgi verilmiştir. Bugünü de hatırlatacak şekilde dersler için ayrıntılı bir içerik hazırlanması ve öğrencilerin sorumlu olduğu konular ve kitapların belirtilmesi dikkat çekmektedir. Dersin hangi sınıfa verildiği konusunda ise bilgi yoktur. 3 sene boyunca bir öğrencinin her sömestir Bölümden az 4 ders alma zorunluluğu göz önüne alındığında bu derslerin bir kısmının seçmeli olduğu anlaşılmaktadır.²⁴

1. “Edebiyat: Müderris Ali Ekrem Bey

Ders: Salı günleri 10:05-11:05

(Mesâlik-i edebiye: Edebiyat-ı kadîmenin esasları, âyât ve ahâdis-i şerîfeden müstenbat esaslar, ulûm ve felsefe-i kadîmenin edebiyat-ı atıka üzerindeki te’sîrâtı, eski edebiyatın nazariyeleri, fûnûn-ı selâse-i edebiyye ve tarz-ı telakkîleri; maânî, beyân ve bedî ilimlerinin tahlîlen mütâlaası, tarz-ı kadîmede tasavvufun te’sîrâtı, nesr-i kadîmenin eşkâli ve esasları, nazm-ı kadîmenin eşkâli ve esasları)

Tatbikât: Mesâlik-i edebiye tatbikâtı, Pazar günleri 13:05-14:05²⁵

Talebe mürâcaatlarının kabulü: Pazar günleri 15:00-16:00²⁶

“Edebiyat” başlıklı derse giren Ali Ekrem’in (Bolayır) bu derste Divan edebiyatı etrafında teorik konulara ağırlık verdiğini görüyoruz. İslâm dinine göre edebiyatın esasları, felsefe ve bilimlerin Divan edebiyatına tesiri, edebiyat teorisi, belâgat, Divan edebiyatı ve tasavvuf, eski nesrin özellikleri, nazım şekilleri 1 saat teorik 1 saat uygulamalı olan bu dersin diğerlerine oranla oldukça zengin içeriğini oluşturmaktadır.

2. “Edebiyat: Muallim İbrahim Necmi Bey

Ders: Çarşamba günleri 10:05-12:10

(Lisan-ı edebiyat: Edebiyat-ı Cedîde’de nesirlerin tekâmülü, Şinasi mekteb-i edebîsinde nesrin eşkâli ve esasları, Hâmid-Ekrem neslinde nesrin eşkâli ve esasları, Servet-i Fûnûn nesri ve esasları, nesr-i hâzır ve esasları, her devrin başlıca üstatları ve âsârı üzerinde tenkîdât ve münâkaşât)

24 *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi 1334 -1335 Sene-i Tedrisiyesi İkinci Şuhur-ı Dersiyesi 16 Şubat -16 Haziran 1335*, s. 12

25 *Talebe Rehberi*’nde yazılan ders saatleri karışıklığa meydan vermemek için bugünkü imlâ ile yazılmıştır.

26 *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi 1334 -1335 Sene-i Tedrisiyesi İkinci Şuhur-ı Dersiyesi 16 Şubat -16 Haziran 1335*, s. 14

Tatbikât: Lisan-ı edebiyat tatbikâtı, Çarşamba günleri 15:00-16:00

Talebe mürâcaatlarının kabulü: Cumartesi günleri 13:00-14:00²⁷

Bölümde Ali Ekrem'in dersinden başka bir "Edebiyat" dersi daha vardır. Bu ders Muallim İbrahim Necmi (Dilmen) tarafından verilmektedir. Ali Ekrem'in aksine İbrahim Necmi bu derste nesir konusuna ağırlık vermekte ve Tanzimat sonrası Türk edebiyatı üzerinde durmaktadır. 2 saat teorik ve 1 saat uygulamalı verilen ve yeni Türk edebiyatının hasredilen bu dersin Ali Ekrem'in dersinden 1 saat fazla olması da dikkat çekicidir. Edebiyat dili, Tanzimat sonrası Türk edebiyatında nesrin gelişimi, Şinasi'nin nesir alanında getirdiği yenilikler, Hâmid-Ekrem neslinin nesir tarzı, Servet-i Fünûn nesri, nesrin hâlihazırdaki durumu, nesir alanında öne çıkan isimler ile onların eserleri üzerine yapılan tartışmalar bu dersin içeriğini oluşturmaktadır.

3. "Türk Tarih-i Edebiyatı: Müderris Köprülüzâde Mehmed Fuad Bey

Ders: Cumartesi günleri 10:05-11:05 ve Perşembe günleri 09:00-10:00

(Anadolu Türklerinde tasavvufi halk edebiyatının menşei ve tekâmülü: Yunus Emre, Yunus Emre'den evvel Anadolu'da Türk hayat-ı fikriye ve edebiyesi, Yunus'un hayatı, eseri, te'sirâtı ve muakkibleri, tekke edebiyatı, Bektaşî şiiri)

Tatbikât: Cumartesi 14:00-15:00

Talebe mürâcaatlarının kabulü: Cumartesi günleri 13:00-14:00²⁸

Edebiyat araştırmalarına tarih çerçevesinden bakmak geçmişte olduğu gibi günümüzde de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün temel yaklaşımlarından birisidir. Bu yaklaşımı ilk defa bilimsel bir zemine yerleştiren ise Köprülü olmuştur. Gustave Lanson'un *Méthodes de L'histoire Littéraire (Edebiyat Tarihinde Usûl)* adlı çalışmasından hareketle yazdığı ve 1913'te *Bilgi Mecmuası*'nda neşrettiği "Türk Edebiyatı Tarihinde Usûl" makalesiyle sadece edebiyat tarihi araştırmalarında değil Türkiye'de metod düşüncesi ışığında sosyal bilimler alanında da çığır açan ve aynı yıl Dârülfünûn Edebiyat Şubesi Edebiyat Bölümünde Türk Tarih-i Edebiyatı derslerine girmeye başlayan Mehmet Fuat Köprülü bu dersi Mütareke döneminde de vermeye devam etmiştir. Haftada 3 saat olan dersin 2 saati teorik, 1 saati uygulamalı

27 *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi 1334 -1335 Sene-i Tedrisiyesi İkinci Şuhur-ı Dersiyesi 16 Şubat -16 Haziran 1335*, s. 15

28 *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi 1334 -1335 Sene-i Tedrisiyesi İkinci Şuhur-ı Dersiyesi 16 Şubat -16 Haziran 1335*, s. 15

(tatbikat) olarak işlenmektedir. Bu derste tasavvufî halk edebiyatına ağırlık veren Köprülü, bu tarzın Anadolu sahasındaki en önemli temsilcisi Yunus Emre üzerinde durmaktadır. Bunun yanında Bektaşî şiiri de ele aldığı konulardır.

4. “Türk Lisaniyatı Tarihi: Müderris Necip Asım Bey

Ders: Pazartesi günü 10:05-11:05

(Orhun Kitabelerinin tahlili)

Tatbikât: Perşembe günleri 13:30-14:30

Talebe mürâcaatlarının kabulü: Pazartesi günleri 13:00-14:00”²⁹

En eski Türk yazıtları ile ilgili olarak Türkiye’de ilk yayınları yapan ve Darülfünûn’da Türkolojinin kurulmasına öncülük eden isimlerden birisi olan Necip Asım (Yazıksız) Bey, bu derste Vilhelm Thomsen ve F. W. Radloff’un çalışmalarından hareketle Orhun Kitabeleri üzerinde durmaktadır.

5. “Tasavvut: Muallim Avram Galanti Efendi

Ders: Çarşamba günü 09:00-10:00

(Maksat ve gaye, hikmet-i tabiiyyede ilm-i sem’, cihaz-ı tekellümün teşrihi, tahlil, rie, gırtlak, enbûbe-i renâne, terkîb, tasavvutun taksîmâtı, mahreçler, tasvît sistemi, savâit ve envâi, savâmit ve envâi, tahlîl; asvâtın teması, heceler, tazhîr, müddet)

Talebe mürâcaatlarının kabulü: Pazartesi günleri 13:00-14:00”³⁰

Ünlü dilci Avram Galanti Efendi Bölüm’de “Tasavvut” yani ses bilgisi dersine girmektedir. Bilimsel olarak işitme duyusu, konuşma ve ses sistemi ile bu sisteme yardımcı olan organlar, vokal ve konsonantlar, heceler gibi konular Galanti’nin haftada 1 saatlik bu derste işlediği konulardır.

6. “Lisaniyat: Muallim Ahmet Cevat Bey

Ders: Pazartesi günleri 09:00-10:00

(Lisaniyat nasıl bir ilimdir; mevzûu, diğer ilimler arasında mevkii, tetebbuât-ı

29 *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi 1334 -1335 Sene-i Tedrisiyesi İkinci Şuhur-ı Dersiyesi 16 Şubat -16 Haziran 1335*, s. 16

30 *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi 1334 -1335 Sene-i Tedrisiyesi İkinci Şuhur-ı Dersiyesi 16 Şubat -16 Haziran 1335*, s. 16

lisaniyyenin envâi, bünye-i elsinenin tetebbu, tetebbuât-ı lisaniyye usûllerinin tarihçesi, Türkçenin bünye-i lisaniyyesi hakkında muhtasar bir tetebbu)

Talebe mürâcaatlarının kabulü: Pazartesi günleri 13:30-14:30³¹

Bugünkü anlamda “Genel Dilbilimi” dersinin karşılığı olan “Lisaniyat” dersine Ahmet Cevat (Emre) Bey girmektedir. Dilbilimi nasıl bir bilimdir ve diğer bilimler arasındaki yeri nedir, dil üzerine yapılan çalışmalar ve bu çalışmalarda tarih boyunca izlenen metodlar, Türkçenin yapısı gibi konular, haftada 1 saat olan bu dersin içeriğinde yer almaktadır.

7. “Âsâr-ı Edebiye Tetkîkâtı: Müderris Ferit Bey³²

Ders, Cumartesi günleri ve Salı günleri 09:00-10:00

(Sâbit Divanı ile Şeyh Galib ve Sümbülzâde Divanlarının tetkiki)

Talebe mürâcaatlarının kabulü: Perşembe günleri 14:00-15:00³³

Konu itibariyle Divan edebiyatına ayrılan bu derste Ferit Kam içerikte belirtilen Divan şairlerinin şiirlerini şerh etmektedir.

8. “Fransız Medeniyet ve Edebiyatı: Müderris Yahya Kemal Bey s. 17-18

Ders: Pazar günleri 11:10-12:10

(Fransız romantizm edebiyatının on sekizinci asırda menşeleri, on sekizinci asırda Fransız cemiyeti: Siyasiyye, sınıflar, servet, ahlâk, terbiye, içtimâî şerâit, on sekizinci asır edebiyatı, taklîd-i klasiklik, zekâ ve zarâfet, edebî nev’ilerde inhilâl, Jean Jacques Rousseau ve aksülamel, tabiat, his, hayal, cûşîş ve nâtıkanın tekrar doğuşu, Buffon, de Cisse, Nivelles de La Chaussée, Chénier, Bernardin de Saint-Pierre, Chateaubriand, de Steal: İngiliz ve Alman tesirleri, Lamartine, Victor Hugo, Alfred de Musset, romantizm ve egzotizm. Bu ders umûma açıktır.)

31 *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi 1334 -1335 Sene-i Tedrisiyesi İkinci Şuhur-ı Dersiyesi 16 Şubat -16 Haziran 1335*, s. 17

32 Ferit Kam’ın 1915-1916 öğretim yılına ait ders notları daha sonra Halil Çeltik tarafından yeni harflere çevrilerek kitap halinde yayınlanmıştır (*Divan Şiirinin Dünyasına Giriş -Âsâr-ı Edebiye Tedkikatı-*), Haz. Halil Çeltik, Ankara 2003).

33 Ferit Kam, *Divan Şiirinin Dünyasına Giriş -Âsâr-ı Edebiye Tedkikatı*, s. 17

Tatbikât: Pazartesi 13:30-14:30

Talebenin mürâcaat zamanı: Çarşamba saat 14:00³⁴

1915'te Tarih Bölümü'nde yer alan "Tarih-i Medeniyet" dersiyle Dârülfünûna hoca olarak giren Yahya Kemal'i 1918-1919 öğretim yılı ikinci devresinde Edebiyat Bölümü'nde "Fransız Medeniyet ve Edebiyatı" dersini verirken görüyoruz. Bu ders için oldukça detaylı bir içerik hazırlayan Yahya Kemal, devrin siyasî ve sosyal olayları ışığında ve romantizm çerçevesinde 18 ve 19. Yüzyıl Fransız edebiyatı üzerinde ayrıntılı bir şekilde durmaktadır. Haftada 1 saat teorik 1 saat uygulamalı olan bu dersin diğer bir özelliği de bütün Darülfünûn öğrencilerine açık olmasıdır.

Garp Tarih-i Edebiyatı (Halit Ziya Uşaklıgil'in yerine Muallim Şerif Bey), Arap Tarih-i Edebiyatı (Müderriş Mehmed Fehmi Bey), İran Tarih-i Edebiyatı (Müderriş Hüseyin Daniş Bey) bölümde bu dönemde verilen diğer derslerdir.

2.2 1919 yılında yapılan düzenlemelerin Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm derslerine yansması

Mütarekenin ikinci yılına karşılık gelen bu dönemde Dârülfünûnda olduğu gibi Edebiyat Fakültesinde ve Edebiyat Bölümünde birtakım değişiklikler söz konusudur. Bunlardan en önemlisi 1914'te faaliyete geçen ve Cağaloğlu'nda Lisan Mektebi binasında öğrenim gören İnâs Dârülfünûnu öğrencilerinin Zeynep Hanım Konağı'na yani Darülfünûna taşınması³⁵, kız (talibât) ve erkek (talebe) öğrencilere ayrı saatlerde ders yapılmaya başlanması ve yukarıda söz ettiğimiz üzere Ali Kemal'in Maarif Nazırlığı sırasında bazı hocaların Dârülfünûndan uzaklaştırılması bu değişikliklerden bazılarıdır. Bir diğer değişiklik de Bölümde Türk Dili ve Edebiyatı ile ilgili ders sayısının azalması, 8'den 5'e düşürülmesidir. Bu dönemden itibaren ders içeriklerinin önceki dönemlere göre kısa tutulması ise göze çarpan bir başka değişikliktir.

1919-1920 öğretim yılının birinci sömestirinde (15 Ekim 1919-16 Şubat 1920) Edebiyat Bölümü'nde okutulan³⁶ dersler şunlardır:

34 Ferit Kam, *Divan Şiirinin Dünyasına Giriş -Âsâr-ı Edebiye Tedkikatı*, s. 17-18

35 Bahar Baskın, "II. Meşrutiyet'te Kadın Eğitime Yönelik Bir Girişim: İnâs Dârülfünûnu", *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, S. 38, Mart 2008, s. 95

36 *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi, 1335-1336 Sene-i Tedrisiyesi İlk Sene-i Dersiyesi*, İstanbul, Matbaa-i Âmire, 1335 [1919]

1. “Türk Tarih-i Edebiyatı: Müderris Cenap Şahabeddin Bey

Ders: Talebeye: Perşembe ve Salı günleri 11:30-12:30, Tâlibâta: Perşembe ve Salı günleri 15:15-16:15

(Şuarâ-yı hurûfiyye: Mezheb-i hurûfiyye nedir, Fazlullâh kimdir? Mezheb-i hurûfiyye ve tasavvuf; mezheb-i hurûfiyye ve hulûliyye; evhâm-ı hurûfiyye: Tefsirât-ı kâzibe, kıdem-i hurûf, ma'nâ-yı arş, beşer-i ulûhiyyet, ilâ âhirihi...)

(Kütübhâne-i hurûfiyye: Câvidân-ı Kebîr, Muhabbet-nâme, Cevâb-nâme, Arş-nâme, ilâ âhirihi...)

(Şuarâ-yı hurûfiyye-i Osmâniyyeden: Seyyid Nesîmî ve Divânı, Refî'î ve Beşâret-nâme)

Müdâvimînin mürâcaat zamanları: Salı günü 14:00-15:00”³⁷

Daha önceki dönemde Ali Ekrem Bey ile İbrahim Necmi Bey’in verdikleri “Edebiyat” dersleri kaldırılmış ve bunun yerine Köprülü’nün verdiği dersle aynı adı taşıyan yeni bir “Türk Tarih-i Edebiyatı” dersi konmuştur. Bu yeni derse Cenap Şahabeddin girmektedir. Cenap Şahabeddin’in haftada 1 saat verdiği dersin içeriğine baktığımızda genel edebiyat tarihi bilgisinden ziyade çok özel bir alanda yoğunlaşması, “Hurûflik” konusu ve bu yaklaşımın temsilcileri üzerinde durması ilginçtir. Bu yaklaşım da hocaların müfredat konusunda idare tarafından serbest bırakıldığını göstermektedir.

2. “Türk Tarih-i Edebiyatı: Müderris Köprülüzade Fuad Bey

Ders: Talebeye: Çarşamba 09:00-11:15, Tâlibâta: Çarşamba 13:00-15:15

(Edebiyat tarihi tedkikinde usûl (muhtasarân), edebiyat tarihimizin devirlere taksîmi (muhtasarân), İslâmiyetten evvelki Türk lisanı ve edebiyatı)

Tatbikat: Talebeye Cumartesi 10:05- 11:05, Tâlibâta Cumartesi 14:30-15:30

Müdâvimînin mürâcaat zamanları: Pazartesi 14:00-15:00”³⁸

Köprülü’nun, haftada 2 saat teorik 1 saat uygulama olan bu dersin teori kısmında Türk edebiyatı araştırmalarında izlenmesi gereken usûl konusuna ağırlık verdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca edebiyat tarihinin devirlere ayrılması meselesi ile İslâmiyet öncesi

37 *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi, 1335-1336 Sene-i Tedrisiyesi İlk Sene-i Dersiyesi*, s. 19

38 *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi, 1335-1336 Sene-i Tedrisiyesi İlk Sene-i Dersiyesi*, s. 19

Türk dili ve edebiyatı başlıkları da Köprülü'nün derslerde işlediği konulardır. Cenap Şahabeddin ile Köprülü'nün verdiği dersler aynı başlığı taşımakla beraber Köprülü'nün metod ve İslâmiyet öncesi Türk dili ve edebiyatına, Cenap Şahabeddin'in ise İslâmiyet sonrası döneme ve metin incelemelerine ağırlık verdiği görülmektedir.

3. “Türk Lisaniyatı Tarihi: Müderris Necip Asım Bey

Ders: Talebeye: Perşembe günleri 10:05-11:05, Tâlibâta: Perşembe günleri 14:05-15:05

(Türk lisânının lehçelere taksîmiyle aralarındaki farklar, Türk dilinin yazıldığı elif-bâlar hakkında malûmât, Türk lehçelerindeki tahavvülât-ı savtiyye, mukâyeseli sarfa medhal olabilecek mevâdd)

Tatbikat: Talebeye: Salı günü 10:05-11:05, Tâlibâta: Salı günü 10:05-11:05

Müdâvimînin müracaat zamanı: Salı günü 13:00-14:00”³⁹

Türkçenin lehçeleri, tarih boyunca Türklerin kullandığı alfabeler, lehçelerdeki ses değişimleri, karşılaştırmalı dilbilgisi, Edebiyat şubesinde yer alan “Türk Lisaniyatı Tarihi” bugünkü anlamda Türk Dili Tarihi dersine giren Necip Asım Bey'in derste işlediği konulardır. Haftada 2 saat olan dersin 1 saati uygulamaya ayrılmıştır.

4. “Garb Tarih-i Edebiyatı: Müderris Yahya Kemal Bey

Ders: Talebeye: Cumartesi 09:00-10:00 ve Pazartesi günü 10:15-11:15, Tâlibâta: Cumartesi 13:00-14:00 Pazartesi günü 14:15-15:15

(Fransız romantizminin şiiri: Victor Hugo, Alfred de Vigny, Alfred de Musset, Teophile Gautier)

Müdâvimînin müracaat zamanı: Pazartesi günü 15:15-16:15”⁴⁰

Geçen dönemlerde Halit Ziya Uşaklıgil ve Muallim Şerif Bey'in girdiği “Garb Tarih-i Edebiyatı” dersine bu dönemden itibaren Yahya Kemal girecektir. Ders haftada 2 saattir. Victor Hugo, Alfred de Vigny, Alfred de Musset, Teophile Gautier, bu derste Fransız romantizmi üzerinde duran Yahya Kemal'in ele aldığı başlıca şahsiyetlerdir. Özellikle Alfred de Vigny'nin yazdığı ve Yahya Kemal'in Millî Mücadele ile ilişkilendirerek bu derste anlattığı “La mort du loup” (Kurdun Ölümü) şiiri işgal İstanbul'unda Anadolu hareketine inancı pekiştiren metinlerden biri olmuştur.

39 *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi, 1335-1336 Sene-i Tedrisiyesi İlk Sene-i Dersiyesi*, s. 20

40 *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi, 1335-1336 Sene-i Tedrisiyesi İlk Sene-i Dersiyesi*, s. 20

5. “Şerh-i Mütûn: Müderris Ferid Bey

Ders: Talebeye: Pazar ve Çarşamba günleri 11:15-12:15, Tâlibâta: Pazar ve Çarşamba günleri 15:15-16:15

(Nâbî ile Sâmi Külliyyâtının tedkîki)

Talebe mürâcaat zamanı: Çarşamba 13:30-14:30”⁴¹

Eski adıyla “Şerh-i Mütûn” yani Metinler Şerhi, yeni adıyla Metin Şerhi olarak Bölümde hâlâ okutulmaya devam eden dersin hocası ise Ferit Kam’dır. Müstakil bir Divan edebiyatı dersi olan bu derste Ferit Kam’ın, Divan şairlerinden Sami ve Nabi’nin şiirlerini şerh ettiğini görüyoruz.

Edebiyat Bölümü her ne kadar Türk Dili ve Edebiyatı ağırlıklı bir bölüm olsa da diğer milletlere ait edebiyatların da ders olarak bu bölümde okutulduğunu yukarıda verdiğimiz tablolarda göstermiştik. Buna göre Mütareke döneminde 1919-1920 öğretim yılı birinci sümestirinde Edebiyat Bölümünde verilen İran Edebiyatı Tarihi dersine Hüseyin Daniş Bey, Arap Edebiyatı Tarihi dersine Müderris Fehmi Bey, Fransız Edebiyatı dersine Yahya Kemal’in yerine Muallim Şerif Bey, İngiliz Edebiyatı dersine Müderris Mahmud Bey ile Barsamyan Efendi, Alman Edebiyatı dersine Muallim Cemil Bey girmiştir.

1919-1920 öğretim yılının 1 Mart-15 Haziran 1920 arasını kapsayan ikinci dönemde Edebiyat Fakültesinin adı değişmiş Edebiyat Medresesi olmuştur. Edebiyat Bölümünde verilen derslerin başlıklarında, sayısında ve hoca isimlerinde ise bir değişiklik yoktur. Bununla birlikte doğal olarak müfredatta, dersin verildiği günlerde ve saatlerde birinci döneme göre farklılıklar söz konusudur.⁴²

1920-1921 öğretim yılı birinci dönemi öncesinde neşredilen talebe rehberi bu defa “Dârülfünûn-ı Osmanî Talebe Rehberi” adıyla basılmıştır. Daha önce Edebiyat Fakültesinin neşrettiği üç Talebe Rehberi diğer fakülteler tarafından da beğenilmiş ve kabul görmüş olacak ki Dârülfünûn yönetimi bütün fakülteleri içine alacak bir rehber neşrine karar vermiştir.⁴³ Bu uygulama daha sonraki yıllar için de geçerlidir.

41 *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi, 1335-1336 Sene-i Tedrisiyesi İlk Sene-i Dersiyesi*, s. 20

42 *Dârülfünûn Edebiyat Medresesi Talebe Rehberi, 1335-1336 Sene-i Tedrisiyesi İkinci Sene-i Dersiyesi*, İstanbul Matbaa-i Âmire, 1336 [1920], s. 12-13. Çalışmamıza esas olan eski yazılı Talebe Rehberlerinin Edebiyat Bölümüne ait ders çizelgelerini yeni yazıya aktaran yüksek lisans öğrencilerim Fatmanur Önür ve Sema Karagözoğlu’na teşekkür ederim

43 *Dârülfünûn-ı Osmanî Talebe Rehberi*, İstanbul 1336 [1920]

1920-1921 Talebe Rehberi'nde dikkat çeken husus ders hocalarında bir değişiklik olmaması ve programın iki sömestiri de içerecek şekilde hazırlanmasıdır. Ders içerikleri de özellikle derste üzerinde durulacak yazarlar, şairler ve eserler bazında yapılan ufak değişiklikler dışında hemen hemen önceki dönemlerle aynıdır. Ayrıca kız ve erkek öğrencilere ayrı ayrı ders verilmeye devam edilmesi, edebiyat derslerinin Dârülfünûnun -Zeynep Hanım Konağı- üçüncü katında 7 numaralı dershanede⁴⁴ verileceği ve hocaların öğrencilerle 11 numaralı odada görüşecekleri bilgisi de *Rehber*'de bir not olarak duyurulmuştur.⁴⁵

1921-1922 öğretim yılında Dârülfünûnda yaşanan bazı gelişmeler Edebiyat Fakültesine bu arada Edebiyat Bölümüne de yansımıştır. İlk olarak bu öğretim yılında kız ve erkek öğrencilere ayrı ders verme usulü kaldırılmış karma eğitime geçilmiştir. Ayrıca öğrenciler 1922 yılının Nisan ayından itibaren Millî Mücadele'ye karşı çıkan ve "hissiyât-ı milliyeyi rencide eden" öğretim üyelerinin Dârülfünûndan uzaklaştırılmaları isteğiyle dersleri boykot etmişlerdir. Rıza Tevfik, Hüseyin Daniş, Cenap Şahabeddin, Barsamyan Efendi ve Ali Kemal istifası istenen hocalardır. Bu arada Dârülfünûn tatil edilmiş, şikayetler doğrultusunda hocalar hakkında soruşturma başlatılmıştır. Rıza Tevfik ve Hüseyin Daniş olayların başlangıcı sırasında istifa etmiş, diğer hocalar ise 26 Haziran 1922'de Dârülfünûn Divanı tarafından görevlerinden azledilmişlerdir. Görevlerinden uzaklaştırılan Türk Tarih-i Edebiyatı dersinin hocası Cenap Şahabeddin'in yerine 2 Ekim 1922'de Yahya Kemal tayin edilmiştir.⁴⁶ Yahya Kemal'in bıraktığı Garp "Tarih-i Edebiyatı" dersine ise Müderris Şerif Bey girecektir.⁴⁷

Büyük Zafer'in ve İzmir'in kurtuluşunun ardından Yahya Kemal Edebiyat Fakültesi tarafından Atatürk'e fahrî doktora verilmesini teklif etmiş ve bu teklif Fakülte Meclisi tarafından kabul edilmiştir. Ayrıca o günlerde Bursa'ya gelen Gazi'yi ziyaret maksadıyla yola çıkan Dârülfünûn heyeti arasında Yahya Kemal de vardır.⁴⁸

Türkiye'nin ilk edebiyat doktoru da 1922 senesinde Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bölümünden çıkmıştır. Lisans (mezuniyet) sonrası doktora (icazet) başlayan Ali Nihat

44 Mütareke döneminde Edebiyat Bölümü öğrencisi olan Tanpınar bu dershanenin Zeynep Hanım Konağı'nın üst katında, şimdi Türkiyat Enstitüsü olan medresenin karşısında[kı] büyük sınıf" olduğu bilgisini vermektedir (Ahmet Hamdi Tanpınar, *Yahya Kemal*, Dergâh Yayınları, III. Baskı, İstanbul 1995, s. 11)

45 *Dârülfünûn-ı Osmanî Talebe Rehberi*, s. 46

46 Kâzım Yetiş, *Yahya Kemal -Hayatı-*, s. 153. İkinci Meclise Urfa Mebusu olarak seçilen Yahya Kemal'in bu dersine sonrasında tekrar Dârülfünûna dönen Ali Ekrem Bolayır girmiştir (*İstanbul Dârülfünûnu Talebe Rehberi, 1339-40 sene-i Dersiyesine Aittir*, İstanbul, Matbaa-i Amire 1339, s. 93).

47 *İstanbul Dârülfünûnu Talebe Rehberi 1338/39 Sene-i Dersiyesine Aittir*, Evkaf Matbaası 1338, s. 88

48 Kâzım Yetiş, *Yahya Kemal -Hayatı-*, s. 169-171

(Tarlan) Bey, “İslam Edebiyatında Leyla ve Mecnun Mesnevisi” başlıklı tezini 10 Aralık 1922 tarihinde jüri önünde savunarak “doktor” ünvanını almıştır.⁴⁹ Tezini 3 yılda hazırlayan Ali Nihat Bey’in jürisinde (hakem heyeti) Fuat Köprülü, Necip Asım ve Şerif Bey yer almıştır. Dârülfünûn Konferans Salonu’nda yapılan bu tarihî tez savunması dönemin gazetelerinde Ali Nihat Bey’in fotoğrafı ile birlikte haber olmuştur.⁵⁰

1922-1923 öğretim yılında Edebiyat Bölümü derslerine baktığımızda daha önce müstakil bir şekilde verilen İngiliz Edebiyatı Tarihi ve Fransız Edebiyatı Tarihi derslerinin kaldırıldığını görüyoruz. Alman Edebiyatı Tarihi dersi ise 1925-1926 öğretim yılına kadar okutulmuştur. 1933’e kadar olan dönemde Garp Edebiyatı Tarihi, Arap Edebiyatı Tarihi ve İran Edebiyatı Tarihi dersleri ise muhafaza edilmiştir. Fransız ve İngiliz Edebiyatları Tarihi derslerinin programdan çıkarılmasıyla başlayan bu süreci aynı zamanda Edebiyat Bölümü’nün yavaş yavaş Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’ne dönüşmesi olarak da okumak mümkündür.⁵¹

1923 yılı Şubat ayında Edebiyat Bölümü’nden mezun olan 150 öğrenci numaralı Ahmet Hamdi Tanpınar’ın lisans bitirme tezi (mütalaaname) ise “Şeyhî’nin Hüsrev ü Şirin’i” başlığını taşımaktadır.⁵² İÜ Türkiyat Enstitüsü 4 numarada kayıtlı olan tez yıllar sonra kitap hâlinde basılmıştır.⁵³

3. Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Anadolu’daki Millî Mücadele kazanılıp 1 Kasım 1922’de Saltanat kaldırıldıktan sonra Dârülfünûnda isim değişikliğine gidilmiştir. 1933 yılında gerçekleştirilecek olan üniversite reformuna kadar “Dârülfünûn-ı Osmanî” yerine artık -Meşrutiyet döneminde de bir müddet kullanılan- “İstanbul Dârülfünûnu” adı kullanılacaktır. Bölüm yerine kullanılan “şube” kelimesinin yerini ise daha önce ana bilim dalı karşılığı olarak kullanılan “zümre” kelimesi alacaktır. “Medrese” yerine ise tekrar “Fakülte” kelimesine bir dönüş söz konusudur.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında Edebiyat Fakültesi Edebiyat Zümresinde yer alan derslerde ve bu derslere giren hocalarda Mütareke dönemine göre önemli bir değişiklik söz konusu değildir. İki adet olan “Türk Tarih-i Edebiyatı” derslerinden Köprülü’nün

49 Bu tez, İÜ Türkiyat Enstitüsünde 1 numarada kayıtlıdır.

50 “Edebiyat Doktoru-Ali Nihad Bey’e İlk Defa Bu Ünvan Tevcih Edildi”, *Vakit*, 12 Aralık 1922, s. 3

51 Ekmeleddin İhsanoğlu, *Dârülfünûn -Osmanlı’da Kültürel Modernleşmenin Odağı-*, c. 2, s. 577-578

52 Orhan Okay, *Bir Hülya Adamının Romanı*, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul 2012, s. 133

53 Ahmet Hamdi Tanpınar, *Hüsrev ü Şirin (Dârülfünûn Mezuniyet Tezi 1923)*, Haz. Mustafa Koç-Şaban Özdemir, Dergâh Yayınları, İstanbul 2017

verdiği ders muhafaza edilmiş, Ali Ekrem Bolayır'ın verdiği ders kaldırılmıştır. Ali Ekrem Bolayır ise “Acem Tarih-i Edebiyatı” dersine giren Ferit Kam'ın yerine “Şerh-i Mütûn” dersine girecektir.⁵⁴ Dil çalışmalarının ağırlık kazandığı bu dönemde Türkoloji tahsilini Fransa ve Macaristan'da yapan ve Necip Asım Bey'in yerine vekâleten atanan Müderris Muavini Ragıp Hulusi Özdem 1927-1928 öğretim yılında “Umumî Lisaniyat” ve “Türk Lisanı Tarihi” derslerini verecektir.⁵⁵ Doktorasını Almanya'da yapan Ahmet Caferoğlu ise 1929'da Bölümün Türk Dili Tarihi kürsüsüne müderris muavini olarak girecektir.⁵⁶

Cumhuriyet devrinde her alanda yaşanan değişim hareketinden Dârülfünûn da etkilenecektir. Zaten özellikle 1908 Meşrutiyeti'nden sonra Dârülfünûnu daha iyi bir hâle getirmek amacıyla pek çok adım atıldığını yukarıda görmüştük. Bu alanda Cumhuriyet devrinde atılan en önemli adım ise Atatürk'ün direktifleri doğrultusunda 1933 yılında gerçekleştirilen Üniversite Reformu'dur.

Cumhuriyet'in ilânından 1933 yılına kadar olan süreçte İstanbul Dârülfünûnu hem nizamname hem de dersler açısından büyük ölçüde Meşrutiyet ve Mütareke dönemlerinde ortaya konulan sistemi devam ettirir. Zaten reform öncesinde 1932-1933 öğretim yılında Edebiyat Bölümünde verilen dersler ve hocalar bu konuda bir fikir vermektedir:

Ders adı	Hoca
Türk Edebiyatı Tarihi I-II	Müderris Köprülüzade Fuad Bey
Garp Edebiyatı Tarihi I-II	Müderris Şerif Bey
Şerh-i Mütûn I-II	Müderris Ali Ekrem
Arap Edebiyatı Tarihi I-II	Müderris Mösyö Rescher
Türk Dili Tarihi I-II	Müderris Muavini Dr. Caferoğlu Ahmet Bey
İran Edebiyatı Tarihi I-II	Müderris Ferit Bey ⁵⁷

54 *İstanbul Dârülfünûnu Talebe Rehberi 1341-1342*, Yeni Matbaa, İstanbul 1341 [1925], s. 61

55 *İstanbul Dârülfünûnu Talebe Rehberi 1927-1928*, Yeni Matbaa, İstanbul, s. 109-110

56 Sertkaya, Osman Fikri, “Ahmet Caferoğlu”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi (TUDED)*, C. XVII, 1969, s. 2

57 Ekmeleddin İhsanoğlu, *Dârülfünûn -Osmanlı'da Kültürel Modernleşmenin Odağı-*, C. II, s. 582

4. 1933 Üniversite Reformu sonrasında Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

İsviçreli profesör Albert Malche’in 1932’de hazırladığı rapor üzerinden 1933 yılında inkılâp fikri doğrultusunda Darülfünûn’da geniş çaplı bir reform gerçekleştirildi ve İstanbul Dârülfünûnu lağvedilerek yerine İstanbul Üniversitesi kuruldu. 1 Ağustos 1933 tarihinde resmen başlayan ve dönemin Millî Eğitim Bakanı Reşit Galip’in tabiriyle “ilimden ziyade idealistliğin” dikkate alındığı bu süreçte Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün esasını teşkil eden Edebiyat Zümresinde de birtakım değişikliklere gidildi. Öncelikle “zümre” tabiri terk edilerek yerine “disiplin” tabiri getirildi. En önemlisi lisans öğrenim süresi dört yıla çıkarılarak “Edebiyat” genel başlığı yerine Türk Dili ve Edebiyatı alanını içeren “Türkoloji” başlığı benimsendi. Bölümün özellikle ders adları ve içerik olarak şekillenmesi 1933 sonrasına rastlamaktadır. Tabii bu süreçte Bölümün akademik kadrosunda da değişiklikler olmuştur. Bölümde uzun yıllar “Şerh-i Mütûn” ve İran Edebiyatı Tarihi dersleri vermiş olan Ferit Kam ile yine Şerh-i Mütun dersine giren Ali Ekrem Bolayır kadro harici bırakılmış, Fuat Köprülü ve Ahmet Caferoğlu yeni dönemde yerlerini korumuşlardır. Dil Encümeni’ndeki görevi dolayısıyla 1928’de Bölümden ayrılan Ragıp Hulusi Özdem ise “Umumî Lengüistik” profesörü olarak 1933’te Üniversiteye ve Bölüme geri dönmüştür.⁵⁸

1937 itibarıyla Türk Dili Filolojisi, Türk Edebiyatı ve Arap-Fars Filolojisi kürsülerinden oluşan Türkoloji disiplininde görev yapan hocalar ile bu hocaların verdikleri dersler ve seminerler şöyledir:

Hoca	Ders ve Seminer Adı
Ord. Prof. Fuat Köprülü	Türk Dili ve Edebiyatı Tarihi
Prof. R. Rahmeti Arat	Altay Şiveleri Üzerine Dil Araştırmaları
Prof. R. Rahmeti Arat	Orhun Kitabeleri Üzerine Dil Araştırmaları
Prof. R. Rahmeti Arat	Kazak Şivesi Üzerine Dil Araştırmaları
Prof. R. Rahmeti Arat	Uygur Metinleri Üzerine Dil Araştırmaları
Prof. R. Rahmeti Arat	Kutadgu Bilig (Seminer)

58 İbrahim Alaaddin Gövsa, “Özdem, Ragıp Hulusi”, *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*, Yedigün Neşriyatı, İstanbul 1946, s. 304

Prof. R. Rahmeti Arat	Uygurlar (Seminer)
Prof. R. Rahmeti Arat	Dil Bilgisi İçin Hazırlıklar (Seminer)
Prof. R. Rahmeti Arat	Dil Bilgisi (Seminer)
Prof. Ragıp Hulusi Özdem	Linguistiğe Giriş: Umumî Fonetik ve Morfoloji
Prof. Ragıp Hulusi Özdem	Genel Linguistik Temrinleri, Fonetik Kelime Tahlili ve Osmanlıcanın Vokabüleri (Seminer)
Doç. Dr. Ali Nihat Tarlan	Metinler Şerhi
Doç. Dr. Ali Nihat Tarlan	Divanlar Üzerinde Tatbikat (Seminer)
Doç. Dr. Ali Nihat Tarlan	Divan Edebiyatı (Seminer)
Doç. Dr. Ali Nihat Tarlan	Metin Tamiri (Seminer)
Doç. Ahmet Caferoğlu	Bidayetten VII. Asra Kadar Türk Şive ve Lehçelerinin İnkışaf Tarihi, Türk Şiveleri Tasnifi
Doç. Ahmet Caferoğlu	Türk Dili ve Tarihine Giriş
Doç. Ahmet Caferoğlu	Göktürkçe Abideleri
Ord. Prof. Hellmut Ritter	Arap-Fars Filolojisi (Seminer)
Doç. Dr. Ali Nihat Tarlan	Farsça
Lektör Kilisli Rıfat	Arapça ⁵⁹

1933 sonrasında getirilen yeniliklerden birisi de Edebiyat Fakültesinde disiplinlerarasılığı gözetilen eğitim sistemine ağırlık verilmesidir. Bu sisteme göre öğrencilerin kayıtlı oldukları esas disiplinin yanı sıra biri zorunlu olmak üzere iki disiplin daha seçmeleri gerekmiştir. Konuya Türkoloji disiplini açısından baktığımızda öğrenci Türkoloji disiplininin yanı sıra üçüncü disiplin “Felsefe olmak üzere” Roman Filolojisi, İngiliz Filolojisi, Alman Filolojisi, Arap ve Fars Filolojileri, Sümer ve Eti Filolojileri disiplinlerinden birini ikinci disiplin olarak seçmek durumundadır.⁶⁰ Bu dönemde Türkoloji

59 Bu derslerin hangi sömestirde verildiği ve haftalık kaç saat olduğu hakkında bilgi için bkz. *Edebiyat Fakültesi 1937-1938 Ders Yılı Öğrenci Kılavuzu*, İstanbul 1937, s. 52-56

60 *Edebiyat Fakültesi 1938-1939 Ders Yılı Öğrenci Kılavuzu*, İstanbul 1938, s. 36

disiplini çatısı altında faaliyet gösteren ve ileride müstakil kürsüler hâline gelecek olan Arap-Fars Filolojisi derslerine 1936 yılından itibaren girmeye başlayan ünlü Alman Şarkiyatçı Hellmut Ritter, alanında sadece Bölüme değil Fakülteye de ciddi anlamda katkılar yapacaktır.⁶¹

1933 reformundan sonra Üniversite’de yerini koruyan hocalardan birisi olan Fuat Köprülü, aynı zamanda aynı yıl Edebiyat Fakültesi dekanı oldu. Yalnız bu görev Köprülü’nün ilk dekanlığı değildir. Köprülü daha önce Dârülfünûn döneminde de 1924-1931 arasında dekanlık görevine karşılık gelen Edebiyat Fakültesi reisliğinde bulunmuştur. 1935’de Kars milletvekili seçilince bu görevinden ayrılmıştır.⁶² Bununla beraber Köprülü 1941 yılına kadar Fakülte ile ilişkisini devam ettirmiştir.⁶³

Ayrıca edebiyat tarihi kürsüsü hocası Ali Nihat Tarlan⁶⁴ ve dünyaca ünlü Türkolog Reşit Rahmeti Arat 1933’te⁶⁵, Fahir İz ise 1938’de⁶⁶ Bölüm’ün hoca kadrosuna katılmışlardır.

Bilimsel bilgiyi üretme ve yaymanın yanı sıra ülkenin ve milletin menfaatine olarak hareket etmeyi de esas vazifelerinden birisi olarak telakki eden Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve öğrencileri 1936 yılında vefat eden İstiklâl Marşı şairi Mehmet Akif Ersoy’un cenaze töreninin organize edilmesinde ilk sırada yer almışlardır. Şairin 28 Aralık 1936’da Beyazıt Camii’nden kaldırılan cenazesi, aralarında Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü hocaları ve öğrencilerinin de bulunduğu geniş bir kalabalık eşliğinde Edirnekapı Şehitliği’ne defnedilmiştir. Defin sırasında Akif’le ilgili konuşma yapanların arasında ileride hoca olarak bölüme girecek olan öğrencilerden Abdülkadir Karahan da vardır.⁶⁷ Ayrıca Akif’in vefatından iki sene sonra düzenlenen anma toplantısı (ihtifal) da Türk Dili ve Edebiyatı hocaları ve öğrencileri tarafından organize edilmiştir. 28 Aralık 1938’de Üniversite konferans salonunda düzenlenen anma toplantısında Metinler Şerhi hocası Ali Nihat Tarlan, Akif hakkında uzun bir konuşma yapmış ve öğrenciler Akif’ten şiirler okumuşlardır. Toplantıda “Çanakkale Şehitlerine” şiirini okuyan bölüm

61 *Edebiyat Fakültesi 1937-1938 Ders Yılı Öğrenci Kılavuzu*, s. 55

62 Köprülü’den sonra Coğrafya Bölümünden Prof. İ. Hakkı Akyol 1937 yılına kadar (*Edebiyat Fakültesi 1937-1938 Ders Yılı Öğrenci Kılavuzu*, İstanbul 1937, s. 3) , İktisat Fakültesi Dekanı Ömer Celal Sarç ise 1937-1939 arasında vekil dekanlık yapmışlardır (*Edebiyat Fakültesi 1938-1939 Ders Yılı Öğrenci Kılavuzu*, İstanbul 1938, s. 3).

63 Ömer Faruk Akün, “Mehmed Fuad Köprülü”, *DİA*, C. XXVIII, s. 477-478

64 Müjgan Cunbur, *Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan’ın Makalelerinden Seçmeler*, Ankara 1990, s. 2

65 Muharrem Ergin, “R. Rahmeti Arat’ın Eserleri” *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi (TUDED)*, C. XI, 1961, s. 2

66 Günay Kut, “İz, Fahir”, *DİA*, c. EK-1, s. 684

67 “Mehmet Akif’in Cenazesi Merasimle Kaldırıldı”, *Cumhuriyet*, nr. 4536, s. 8.

öğrencisi ise Mehmet Kaplan'dır.⁶⁸ Hocalar ve öğrenciler Akif'in kabrinin yapılması için de harekete geçmiş, bu amaçla geliri kabir masraflarına harcanmak üzere Ali Nihat Tarlan'ın anma töreninde yaptığı konuşma kitapçık şeklinde bastırılmıştır.⁶⁹

Zaman geçtikçe Bölümün akademik kadrosu da genişlemeye başlamıştır. Doktorasını Almanya'da tamamlayan Sadettin Buluç 1937'de Bölüme dahil olmuştur.⁷⁰ Mehmet Kaplan ise 1939'da önce Türkiyat Enstitüsünde asistan olarak işe başlamış daha sonra Bölüme geçmiştir.⁷¹

Dil dersleri ve çalışmaları ağırlıklı Bölümde 1939 yılında ikinci bir Türk edebiyatı kürsüsü kurulmuş ve bu kürsünün başına o dönemde Güzel Sanatlar Akademisinde hocalık yapan Ahmet Hamdi Tanpınar getirilmiştir. Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel, Tanzimat'ın 100. Yılı dolayısıyla modern Türk edebiyatını tarih çerçevesinde ele almak ve bu konuda çalışmalar yapmak amacıyla İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde bir kürsü kurulmasını istemiş, bu doğrultuda ihdas edilen 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi (Yeni Türk Edebiyatı) kürsüsüne hoca olarak Ahmet Hamdi Tanpınar tayin edilmiştir.⁷² Böylelikle Bölümde kürsü sayısı 3'e çıkmıştır. Ali Canip Yöntem⁷³ ve İsmail Hikmet Ertaylan 1943'te⁷⁴, Bölümde göreve başlayan hocalardır.

1946 yılında çıkan Üniversiteler Kanunu sonrasında Bölüm adı olarak Türkoloji Disiplini yerine Türk Dili ve Edebiyatı Zümresinin kullanılmaya başlandığını görüyoruz. Bununla beraber "Zümre" yanında "Şube" ve "Bölüm" kelimelerinin de kullanılması söz konusudur.⁷⁵ Bölümün alanında ilk olan bilimsel yayın organı *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* de 1946 yılında yayın hayatına girmiştir. Saygın ulusal ve uluslararası indeksler tarafından taranan dergi günümüzde de yayını sürdürmektedir.

Sertifika usulüne geçiş, 1946 sonrasında yaşanan yeniliklerden birisidir. Buna göre Fakülteye giren bir öğrenci biri zorunlu üçü seçmeli olmak üzere toplamda dört sertifika almak durumundadır. Buna göre Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne kaydolun bir öğrenci Eski Türk Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı ve Türk Dili Tarihi sertifikalarından birisini

68 "Mehmet Akif İhtifali", *Kurun*, nr. 7532-1632, 29 Aralık 1938, s. 5. Akif ile ilgili daha sonra da yapılacak anma toplantıları hakkında geniş bilgi için bkz. İbrahim Öztürkçü, *Ben Giderim Adım Kalır -Yeni Türk Edebiyatında İhtifaller*, İstanbul 2023, s. 669-688

69 Ali Nihat Tarlan, *Mehmet Akif*, İstanbul 1939

70 Aydın Demirtaş, *Dârülfünundan Üniversiteye Öğretim Üyeleri*, İstanbul 2019, s. 321

71 Aydın Demirtaş, *Dârülfünundan Üniversiteye Öğretim Üyeleri*, s. 316

72 Ömer Faruk Akün, "Ahmet Hamdi Tanpınar", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. XII, 1962, s. 12

73 Şerif Aktaş, "Yöntem, Ali Canip", *DİA*, C. LXIII, s. 566

74 Aydın Demirtaş, *Dârülfünundan Üniversiteye Öğretim Üyeleri*, s. 315

75 *Edebiyat Fakültesi Öğrenci Kılavuzu (1947-1948)*, İstanbul 1948, s. 39

esas sertifika olarak alıp bu sertifika altında verilen derslere girmek zorundadır. Diğer üç sertifikayı ise gerek Bölüm içinden gerekse Bölüm dışından seçme hakkına sahiptir. Eski Türk Edebiyatı ve Yeni Türk Edebiyatı sertifikası alan öğrencilerin Arapça ve Farsça dersleri ile Alman, Fransız veya İngiliz Edebiyatları sertifikalarından birini almaları mecburîdir.⁷⁶ Sertifika usulü ufak değişikliklerle 1981 yılına kadar uygulanmıştır. Daha önce Türkoloji disiplini çatısı altında faaliyet gösteren Arap-Fars Filolojisinin ayrı bir disiplin hâline gelmesi de 1946'dan sonradır.⁷⁷

Bölüm mezunlarından olan ve 1945'te yine Bölümde "Fuzulî: Muhiti, Hayatı ve Şahsiyeti" başlıklı çalışmasıyla doktorasını bitiren Abdülkadir Karahan, 1947'de asistan olarak Eski Türk Edebiyatı kürsüsüne girmiştir.⁷⁸ Muharrem Ergin⁷⁹ ve Faruk Kadri Timurtaş'ın⁸⁰ yine asistan olarak Bölüme dahil olmaları ise 1950 yılına rastlamaktadır.

Osmanlı Türkçesi Dersleri: Bilindiği üzere uzun bir maziye sahip olan Türk Dili ve Edebiyatına ait metinlerin önemli bir kısmı Arap harfleriyle yazılmıştır. 1928'de gerçekleştirilen harf devriminden sonra eğitim kurumlarında eski harflerle eğitim yapılması yasaklanmıştı.⁸¹ 1928 sonrasında Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne giren öğrencilerin mühim kısmı ilk öğrenimlerini eski harflerle yaptıkları için Üniversiteye geldiklerinde Arap harfleriyle yazılmış Türkçe metinleri okumakta zorluk çekmiyordu. 1940'lara gelindiğinde ise eğitim-öğretim hayatına yeni harflerle başlayan ve Bölüme kaydolan öğrenciler için eski metinlere ve tarihî nitelikteki kitabelere nüfuz etmenin, genel anlamda arşiv belgelerini okumanın ve bu belgeleri okuyacak uzman kişilerin azalmasının⁸² bir problem hâline geldiği anlaşılmış olacak ki Hasan Âli Yücel'in Millî Eğitim Bakanlığı sırasında Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı öğrencileri için Osmanlı Türkçesi dersi konulmuştur. Neticede gerek öğrencilerin ihtiyacını karşılamak gerekse eski belgeleri, yazıları ve kitabeleri okuyacak uzman yetiştirmek düşüncesi akademik seviyede Osmanlı Türkçesi dersinin verilmesini zorunlu hâle getirmiştir. Bu konuda Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü tarafından Dekanlık kanalıyla Rektörlüğe yazı yazılarak "Türkoloji

76 *Edebiyat Fakültesi Öğrenci Kılavuzu (1947-1948)*, s. 39-42

77 *Edebiyat Fakültesi Öğrenci Kılavuzu (1947-1948)*, s. 113-114

78 Hasan Aksoy, "Karahan, Abdülkadir", *DİA*, C. XXIV, s. 404

79 Osman Fikri Sertkaya, "Muharrem Ergin", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. XXVIII, s. 9-16

80 Mustafa Özkan, Faruk Kadri Timurtaş -Hayatı, Eserleri, Eserlerinden Seçmeler, Ankara 2000, s. XIII

81 Bu durum 1 Kasım 1928 tarih ve 1353 sayılı "Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun"un 9. Maddesinde açıkça belirtilmiştir. Kanunun ilgili maddesi şu şekildedir: "Bütün mekteplerin Türkçe yapılan tedrisatında Türk harfleri kullanılır. Eski harflerle matbu kitaplarla tedrisat icrası memnurdur."

82 Vakıflar Umum Müdürlüğü çalışanlarından Mahmud Bedreddin Yazır'ın 1941 ve 1942'de kaleme aldığı *Siyakat Yazısı* (Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1941) ve *Eski Yazıları Okuma Anahtarı* (Vakıflar Umum Müdürlüğü Yayınları, İstanbul 1942) adlı eserleri döneminde bu konuda görülen ihtiyaç dikkate alınarak basılmış olmalıdır.

zümresi talebesine Osmanlı grameri dersleriyle metinlerin okunması tatbikatında yardım etmek ve talebe bu hususda mümarese kazandırmak maksadile” Bölüme bir lektörlük (okutmanlık) kadrosu verilmesi istenmiş, bu istek Rektörlük tarafından 29 Kasım 1941 tarihli yazıyla Maarif Vekâletine arz edilmiş, atanacak lektörün Bölümde Eski Türk Edebiyatı derslerine giren Ali Nihat Tarlan’ın yardımcısı olarak görev yapması düşünülmüştür. Lektörlük talebi Maarif Vekâleti tarafından uygun görülmüş ve Beyoğlu Orta Mektebi edebiyat hocalarından Rıfki Melûl Meriç görevine ek olarak 2 Mart 1942’de bu kadroya atanmıştır.⁸³ Toplamda üç yıl bu derse giren Rıfki Melûl Meriç 31 Ekim 1945 tarihinde istifa etmiştir. Bu istifadan sonra Bölüm Başkanı İsmail Hikmet Ertaylan tarafından Dekanlığa yazılan yazıda Rıfki Melûl Meriç’ten boşalan Osmanlıca dersinin Bölümde bulunan “doçent ve asistanlar” tarafından yürütüleceği bilgisi verilmiştir.⁸⁴

Bölümde bu dönemde Eski Türk Edebiyatı dersleri arasında yer alan Osmanlı Türkçesi dersiyle ilgili olarak bir de ders kitabı yayınlanmıştır. Türk Dil Kurumu Gramer Kolbaşısı Ahmet Cevat Emre’nin *Osmanlı Edebiyatına Hazırlık Dersleri* başlığıyla öğrencilere yönelik hazırladığı bu kılavuz kitap 1947-48 yılında Edebiyat Fakültesi yayınları arasında çıkmıştır.⁸⁵

Osmanlı Türkçesi dersi 1950-1951 öğretim yılında bu defa “Yardımcı Sertifika” başlığı altında ve “Osmanlıca” adıyla Bölüm müfredatında yerini alacaktır. Haftada toplam 6 saat verilen bu derse ilk sene Türk Dili Filolojisi hocalarından Doç. Dr. Sadettin Buluç ve Asistan Muharrem Ergin girmişlerdir.⁸⁶ 1951-52 Öğretim yılında ise Osmanlıca dersini verenler arasına Asistan Faruk Kadri Timurtaş eklenecektir.⁸⁷

1951 yılında Bölümün Yeni Türk Edebiyatı kürsüsüne okutman olarak dahil olan Ömer Faruk Akün, 1954 yılında açılan sınavda başarı göstererek yine aynı kürsüye asistan olmuştur.⁸⁸

83 Ali Nihat Tarlan’ın bu yıllarda girdiği derslerden birisi “Metinlere Alıştırma” başlığını taşımaktadır (*Edebiyat Fakültesi Öğrenci Kılavuzu 1947-1948*, İstanbul 1948, s. 44). Rıfki Melûl Meriç ikinci sömestirde 2 saat verilen bu derse girmiş olmalıdır.

84 Rıfki Melûl Meriç’in Fakülteye ve Bölüme tayini ile ilgili bilgiler Fakülte Arşivi’nde bulunan Özlük dosyasından alınmıştır. Bu konuda yardımını esirgemeyen Fakülte personeline teşekkür ederim.

85 Ahmet Cevat Emre, *Osmanlı Edebiyatına Hazırlık Dersleri*, İÜEF Yayınları, İstanbul 1947-48

86 *Edebiyat Fakültesi Öğretim Kılavuzu 1950-1951 Yılı*, İstanbul 1951, s. 36

87 *Edebiyat Fakültesi Öğretim Kılavuzu 1951-1952 Yılı*, İstanbul 1951, s. 50. Bölümde Osmanlıca dersine giren Muharrem Ergin (*Osmanlıca Dersleri -Eski Yazı, Arapça Unsurlar, Farsça Unsurlar, Aruz, Metinler*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1958) ve Faruk Kadri Timurtaş (*Osmanlıca I -Eski Yazı, Gramer, Metinler*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1962) ileriki yıllarda bu dersin kitabını yazacaklardır. Bu kitaplar uzun yıllar Türk üniversitelerinde ders kitabı olarak kullanılacaktır.

88 Ömer Faruk Akün’ün Hizmet Belgesi, Edebiyat Fakültesi Özlük Dosyası.

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde 1954 yılında yaşanan en önemli gelişme ise Türk Dili Tarihi Kürsüsünün Eski Türk Filolojisi ve Yeni Türk Filolojisi olarak ikiye ayrılması ve bunun sonucunda Bölümde kürsü sayısının 4'e çıkmasıdır. Bu yeni gelişme ile birlikte Bölümdeki sertifika sayısı ise "Türk Edebiyatı Sertifikası" ve "Türk Dili Sertifikası" şeklinde 2'ye düşürülmüştür.⁸⁹

1961-1962 Öğretim Yılı için hazırlanan *Öğretim Kılavuzu*'nda Bölüm adı olarak, bundan sonra da kullanılacak olan "Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü" ibaresi yer almaktadır. Bu yıldan itibaren sertifika sayısında da değişiklikler olmuş, daha önce bu sayı 2 iken Umumi Türk Dili, Türkiye Türkçesi, Eski Türk Edebiyatı ve Yeni Türk Edebiyatı olmak üzere 4'e çıkmıştır.⁹⁰ Ayrıca öğrenci ilk iki sömestirde girdiği derslerden başarılı olduktan sonra 3. sömestirden itibaren sertifika almak durumundadır.⁹¹ 1962-1963 öğretim yılında "Yeni Türk Dili"nin ilâvesiyle sertifika sayısı 5'e çıkmış⁹², 1967-1968 öğretim yılında ise 1961-1962 yılındaki duruma geri dönülerek sertifika sayısı 4'e düşürülmüştür.⁹³ Fakülte'de ve Bölümde Gündüz öğretiminin yanı sıra Gece (II. Öğretim) öğretiminin başlaması da 1967-1968 Öğretim yılının yenilikleri arasındadır.⁹⁴

1981 yılında çıkan Yükseköğretim Kanunu neticesinde sertifika sistemi kaldırılmış ve Bölümde bulunan kürsüler "Ana Bilim Dalı" olarak isimlendirilmiştir. Bu yeni dönemde kurulan ana bilim dalları şunlardır:

Eski Türk Dili Ana Bilim Dalı

Yeni Türk Dili Ana Bilim Dalı

Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı

1996 yılında kurulan Türk Halk Edebiyatı Ana Bilim Dalı ile birlikte Bölümdeki ana bilim dalı sayısı 5'e yükselmiştir.

Öğrenciler günümüzde ilk 2 dönemde öğrenciler ana bilim dallarına ait giriş mahiyetindeki dersleri zorunlu olarak almaktadırlar. 3. dönemden itibaren ise zorunlu derslerin

89 Bu gelişme ışığında düzenlenen ders programı için bkz. *Edebiyat Fakültesi Öğretim Kılavuzu 1954-1955 Dersyılı*, İstanbul 1954, s. 46-53.

90 *Edebiyat Fakültesi Öğretim Kılavuzu 1961-1962 Yılı*, İstanbul 1961, s. 35

91 *Edebiyat Fakültesi Öğretim Kılavuzu 1961-1962 Yılı*, s. 31

92 *Edebiyat Fakültesi Öğretim Kılavuzu 1962-1963 Yılı*, İstanbul 1962, s. 61-69

93 *Edebiyat Fakültesi Öğretim Kılavuzu 1967-1968 Yılı*, İstanbul 1967, s. 31

94 *Edebiyat Fakültesi Öğretim Kılavuzu 1967-1968 Yılı*, s. 117

yanı sıra ağırlıklı olarak seçmeli dersleri almaları söz konusudur. Ayrıca ilgi alanına göre Fakültenin diğer bölümlerinden de ders alma imkânı vardır. Bunun yanında Bölümün desteklediği öğrenci kulüpleri de yaptıkları etkinliklerle öğrencilerin yetişmesinde, bilgi ve becerilerinin artırılmasında ve sosyalleşmesinde önemli fonksiyon icra etmektedir.

2016 yılından beri Başkanlığını Prof. Dr. Ali Şükrü Çoruk'un yürüttüğü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde 2024 yılı itibarıyla 10 profesör, 5 doçent, 14 doktor öğretim üyesi ve 5 araştırma görevlisi olmak üzere toplamda 34 öğretim elemanı çalışmaktadır. Bölümde yer alan anabilim dalları ve görev yapan kadrolu öğretim elemanları şunlardır:

Bölüm Başkanı: Prof. Dr. Ali Şükrü ÇORUK

Bölüm Başkan Yardımcıları: Doç. Dr. Feryal KORKMAZ-Dr. Öğr. Üyesi Fırat KARAGÜLLE

Eski Türk Dili Anabilim Dalı

Prof. Dr. Fikret TURAN (Anabilim Dalı Başkanı)

Doç. Dr. Berker KESKİN

Doç. Dr. Feryal KORKMAZ

Dr. Öğr. Üyesi Özcan TABAKLAR

Dr. Öğr. Üyesi Aslı ZENGİN

Dr. Öğr. Üyesi Ümran ERDOĞAN

Arş. Gör. Ahmet AKSU

Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı

Prof. Dr. Mücahit KAÇAR (Anabilim Dalı Başkanı)

Dr. Öğr. Üyesi Bilal ALPAYDIN

Dr. Öğr. Üyesi Fatih ODUNKIRAN

Dr. Öğr. Üyesi Fatih TIĞLI

Dr. Öğr. Üyesi Ömer ARSLAN

Dr. Öğr. Üyesi Yasemin KARAKUŞ

Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı

Prof. Dr. Ali Şükrü ÇORUK (Anabilim Dalı Başkanı)

Prof. Dr. İsmail KARACA

Prof. Dr. Mehmet SAMSAKÇI

Doç. Dr. Nuri SAĞLAM

Dr. Öğr. Üyesi Cemile ODUNKIRAN

Dr. Öğr. Üyesi Çilem TERCÜMAN

Dr. Öğr. Üyesi Fırat KARAGÜLLE

Dr. Öğr. Üyesi İmren GECE ÖZBEY

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Şerif ESKİN

Arş. Gör. Dr. Sevim GÜLDÜRMEZ

Yeni Türk Dili Anabilim Dalı

Prof. Dr. Hatice TÖREN (Anabilim Dalı Başkanı)

Prof. Dr. Ahmet Naim ÇİÇEKLER

Prof. Dr. Mustafa BALCI

Prof. Dr. Uğur GÜRSU

Arş.Gör. Dr. Mizan COŞKUN ÖZGÜR

Arş.Gör. Recep Selman DOĞRU

Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı

Prof. Dr. Abdulkadir EMEKSİZ (Anabilim Dalı Başkanı)

Doç. Dr. Esra BİLGE SAVCI

Doç. Dr. Zehra HAMARAT YARDIMCI

Dr. Öğr. Üyesi Seda AKSÜT ÇOBANOĞLU

Arş. Gör. Yusuf MAKİNE

Sonuç: Köklü bir geçmişe sahip olan İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün kuruluşu Türkiye’deki ilk ciddi Üniversite deneyimi sayılan 1870 yılına kadar uzanmaktadır. 1870’de Darülfünunda verilmeye başlanan ilk derslerden birisi olan “Edebiyat” dersi Bölümün çekirdeğini teşkil etmektedir. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün kurumsal anlamda şekillenmeye başlaması ise II. Meşrutiyet devrine rastlamaktadır. Cumhuriyet sonrasında 1933 sonrasında gerçekleştirilen Üniversite Reformu, 1946 Üniversiteler Kanunu ve 1981 Yükseköğretim Kanunu ile önemli aşamalardan geçen ve bugüne ulaşan Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, çağın ihtiyaçları ve yenilikleri doğrultusunda, kurucu isimlerden aldığı ilhamla dün olduğu gibi günümüzde de eğitim-öğretim faaliyetlerine ve bilimsel çalışmalarına devam etmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA

a) Talebe Rehberleri ve Öğrenci Kılavuzları (Kronolojik)

Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi 1334 -1335 Sene-i Tedrisiyesi İkinci Şuhur-ı Dersiyesi 16 Şubat -16 Haziran 1335, Evkaf Matbaası, İstanbul 1335 [1919]

Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Talebe Rehberi, 1335-1336 Sene-i Tedrisiyesi İlk Sene-i Dersiyesi, İstanbul, Matbaa-i Âmire, 1335 [1919]

Dârülfünûn Edebiyat Medresesi Talebe Rehberi, 1335-1336 Sene-i Tedrisiyesi İkinci Sene-i Dersiyesi, İstanbul Matbaa-i Âmire, 1336 [1920]

Dârülfünûn-ı Osmanî Talebe Rehberi, İstanbul 1336 [1920]

İstanbul Dârülfünûnu Talebe Rehberi 1338/39 Sene-i Dersiyesine Aittir, Evkaf Matbaası 1338 [1922]

İstanbul Dârülfünûnu Talebe Rehberi, 1339/40 Sene-i Dersiyesine Aittir, İstanbul, Matbaa-i Amire 1339 [1923]

İstanbul Dârülfünûnu Talebe Rehberi 1341-1342, Yeni Matbaa, İstanbul 1341 [1925]

İstanbul Dârülfünûnu Talebe Rehberi 1927-1928, Yeni Matbaa, İstanbul 1927

- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 1938-1939 Ders Yılı Öğrenci Kılavuzu*, İstanbul 1938
- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 1937-1938 Ders Yılı Öğrenci Kılavuzu*, İstanbul 1937
- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 1938-1939 Ders Yılı Öğrenci Kılavuzu*, İstanbul 1938
- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğrenci Kılavuzu (1947-1948)*, İstanbul 1948
- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Kılavuzu 1950-1951 Yılı*, İstanbul 1951
- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Kılavuzu 1951-1952 Yılı*, İstanbul 1951
- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Kılavuzu 1954-1955 Dersyılı*, İstanbul 1954
- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Kılavuzu 1961-1962 Yılı*, İstanbul 1961
- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Kılavuzu 1962-1963 Yılı*, İstanbul 1962
- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Kılavuzu 1967-1968 Yılı*, İstanbul 1967

a) Kitaplar, Makaleler

- Akün, Ömer Faruk, “Ahmet Hamdi Tanpınar”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi (TUDED)*, C. XII, 1962
- Ayni, Mehmet Ali, *Dârülfünûn Tarihi*, Haz. Aykut Kazancıgil, Ketebe Yayınları, İstanbul 2021
- Baskın, Bahar, “II. Meşrutiyet’te Kadın Eğitime Yönelik Bir Girişim: İnas Dârülfünûnu”, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, S. 38, Mart 2008, s. 89-123
- Cunbur, Müjgan, *Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan’ın Makalelerinden Seçmeler*, Ankara 1990
- Çeltik, Halil, *Ömer Ferit Kam ve Âsâr- Edebiye Tedkikatı*, Gazi Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1997
- Demirtaş, Aydın, *Dârülfünûndan Üniversiteye Öğretim Üyeleri*, İstanbul 2019
- Dölen, Emre, *Türkiye Üniversite Tarihi, C. I, Osmanlı Döneminde Dârülfünûn*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2009
- Emre, Ahmet Cevat, *Osmanlı Edebiyatına Hazırlık Dersleri*, İÜEF Yayınları, İstanbul 1947-48
- Ergin, Muharrem, *Osmanlıca Dersleri -Eski Yazı, Arapça Unsurlar, Farsça Unsurlar, Aruz, Metinler*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1958
- Ergin, Muharrem Ergin, “R. Rahmeti Arat’ın Eserleri”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. XI, 1961

- Gunergun, Feza-Kadioğlu, Sevtap, “İstanbul Üniversitesi’nin Yerleşim Tarihçesi Üzerine Notlar”, *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, C. 8, S. 1, İstanbul 2006, s. 135-163
- İhsanoğlu, Ekmeleddin, “Dârülfünûn Tarihçesine Giriş”, *Belleten*, C. LIV, S. 210, Ağustos 1990, s. 699-738
- İhsanoğlu, Ekmeleddin, “Dârülfünûn Tarihçesine Giriş-II Üçüncü Teşebbüs: Dârülfünûn-ı Sultanî”, *Belleten*, C. LVII, sayı 208, Nisan 1993, s. 201-240
- İhsanoğlu, Ekmeleddin, *Dârülfünûn -Osmanlı’da Kültürel Modernleşmenin Odağı-*, İRCİCA Yayınları, C. II, İstanbul 2010
- Konrapa, Mehmet Zekai, *Osmanlı Edebiyatı Ders Notları*, Haz. Ömer Hakan Özalp, Bağcılar Belediyesi Yayınları, İstanbul 2014
- Okay, Orhan, *Bir Hülya Adamının Romanı*, Gözden Geçirilmiş III. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul 2012
- Ömer Faruk Akün’ün Hizmet Belgesi, Edebiyat Fakültesi Özlük Dosyası
- Özkan, Mustafa, *Faruk Kadri Timurtaş -Hayatı, Eserleri, Eserlerinden Seçmeler*, Ankara 2000, s. XIII
- Öztürkçü, İbrahim, *Ben Giderim Adım Kalır -Yeni Türk Edebiyatında İhtifaller-*, İstanbul 2023
- Sarıay, Erciment, *Osmanlıdan Cumhuriyet’e Geçiş Sürecinde Bir Mütefekkir Olarak Necip Asım: Hayatı ve Eserleri*, Nevşehir Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir 2012
- Sertkaya, Osman Fikri, “Ahmet Caferoğlu”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi (TUDED)*, C. XVII, 1969, s. 1-28
- Sertkaya, Osman Fikri, “Muharrem Ergin”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. XXVIII
- Tanpınar, Ahmet Hamdi, *Yahya Kemal*, Dergâh Yayınları, III. Baskı, İstanbul 1995
- Tanpınar, Ahmet Hamdi, *Hüsrev ü Şirin (Dârülfünûn Mezuniyet Tezi 1923)*, Haz. Mustafa Koç-Şaban Özdemir, Dergâh Yayınları, İstanbul 2017
- Tarlan, Ali Nihat Tarlan, *Mehmet Akif*, İstanbul 1939
- Timurtaş, Faruk Kadri, *Osmanlıca I -Eski Yazı, Gramer, Metinler*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1962
- Yazır, Mahmud Bedreddin, *Siyakat Yazısı*, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1941
- Yazır, Mahmud Bedreddin, *Eski Yazıları Okuma Anahtarı*, Vakıflar Umum Müdürlüğü Yayınları, İstanbul 1942

b) Ansiklopedi Maddeleri

- Aksoy, Hasan, “Karahan, Abdülkadir”, *DİA*, c. XXIV
Aktaş, Şerif, “Yöntem, Ali Canip”, *DİA*, C. XLIII
Akün, Ömer Faruk, “Mehmed Fuad Köprülü”, *DİA*, C. XXVIII
Gövsa, İbrahim Alaaddin, “Özdem, Ragıp Hulusi”, *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*,
Yedigün Neşriyatı, İstanbul 1946
Kut, Günay, “İz, Fahir”, *DİA*, c. EK-1
Öztürk, Cemil, Selim Sabit Efendi, *DİA*, C. XXXVI
Tarhan, Taner-Akün, Ömer Faruk, “Edebiyat Fakültesi”, *DİA*, C. X

c) Gazete Haberleri

- “Edebiyat Doktoru-Ali Nihad Bey’e İlk Defa Bu Ünvan Tevcih Edildi”, *Vakit*, 12 Aralık
1922, s. 3
“Mehmet Akif’in Cenazesi Merasimle Kaldırıldı”, *Cumhuriyet*, nr. 4536, 29 Aralık
1936, s. 8.
“Mehmet Akif İhtifali”, *Kurun*, nr. 7532-1632, 29 Aralık 1938, s. 5.